

Näringsutskottets yttrande

1981/82: 6 y

över viss del av proposition 1981/82: 123 om samordnad datapolitik
jämte motioner

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1981/82: 123 om samordnad datapolitik bilaga 1 (budgetdepartementet) i vad avser avsnitt 4.3. f (s. 32–35) samt hemställan under 2 och 4 (s. 63) jämte motioner rörande detta avsnitt. Näringsutskottet får anförda följande:

Propositionen

Förslag

I propositionen föreslås, såvitt här är i fråga,

2. att riksdagen godkänner att ett särskilt organ för teknikupphandling inom dataområdet inrättas med de uppgifter som föredragande statsrådet har angett,

4. att riksdagen till Teknikupphandling inom dataområdet för budgetåret 1982/83 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

Huvudsakligt innehåll

Särskilda insatser för att främja teknikupphandling på dataområdet för den offentliga sektorn föreslås. För budgetåret 1982/83 beräknas 10 milj. kr. för stöd till beställare och leverantörer i samband med vissa teknikupphandlingsprojekt. Verksamheten med teknikupphandling på dataområdet skall bedrivas av ett särskilt organ knutet till regeringskansliet. Organet skall verka i minst fem år. För hela femårsperioden fram t. o. m. budgetåret 1986/87 beräknas det statliga stödet till teknikupphandling på dataområdet uppgå till 70 milj. kr.

Motioner

Yrkanden

De motioner som behandlas här är:

1981/82: 2395 av Kerstin Anér (fp), såvitt gäller hemställan (2) att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att ge en klar kompetensbeskrivning mellan å ena sidan det i propositionen föreslagna nya teknikupphandlingsorganet och å andra sidan redan befint-

liga sådana innebärande bl. a. uppdrag till STU att vidareutveckla pågående arbete inom teknikupphandlingen.

1981/82: 2396 av Gösta Bohman m. fl. (m), såvitt gäller hemställan

3. att riksdagen avslår förslaget i propositionen att inrätta ett särskilt organ för teknikupphandling på dataområdet.

4. att riksdagen till anslaget Anskaffning av ADB-utrustning för budgetåret 1982/83 anvisar ett reservationsanslag av 98 000 000 kr.,

5. att riksdagen avslår förslaget att till ett nytt anslag, Teknikupphandling inom dataområdet, för budgetåret 1982/83 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

1981/82: 2408 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (9) att riksdagen av regeringen begär en översyn av samhällets organisation på teknikupphandlingsområdet i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen,

1981/82: 2409 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan (2) att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning med uppgift att lägga fram förslag angående den framtida svenska dataindustrin enligt de riktlinjer motionen anger.

Motivering

I den socialdemokratiska partimotionen 1981/82: 2408 anförs att teknikupphandling intar en central plats i en socialdemokratisk politik för data- och elektronikområdet. När det gäller regeringens förslag om inrättande av ett särskilt organ för teknikupphandling på dataområdet säger sig motionärerna inte vara övertygade om att man nu bör bygga upp ett nytt permanent organ med uppgift att stimulera den offentliga teknikupphandlingen speciellt på dataområdet. Temporärt kan dock, menar de, ett sådant organ spela en viktig roll, i första hand genom att inventera aktuella projekt inom det statliga, det kommunala och det landstingskommunala området. En central uppgift vid en sådan genomgång bör vara att säkerställa att teknikupphandlingen organiseras på ett sådant sätt att de anställda får möjlighet att påverka utformningen av de tekniska och organisatoriska lösningarna.

De projekt som stöds av redan befintliga organ för teknikupphandling har ofta betydande inslag av datateknik, fortsätter motionärerna. Omvänt måste man räkna med att ett organ för teknikupphandling inom dataområdet skulle komma att stödja projekt som endast delvis hör till dataområdet. Någon klar avgränsning av verksamhetsområdet för det av regeringen föreslagna organet är därmed knappast möjlig.

Motionärerna nämner vidare olika samhällsorgan för teknikupphandling som har byggts upp på senare tid. Av denna redovisning framgår, menar de, att teknikupphandlingsområdet i dag präglas av splittring. Detta motiverar en översyn av samhällets organisation på teknikupphandlingens område. Syftet med översynen bör vara att utarbeta förslag som leder till en

mer lättöverskådlig struktur på det statliga stödet, en klarare ansvarsfördelning mellan olika organ och en effektiv resursanvändning. En särskild uppgift inom ramen för översynen bör vara att utarbeta förslag till hur teknikupphandling mellan svenska industriföretag skall stimuleras. Regeringen bör, i samband med att förslagen redovisas för riksdagen, också ta ställning till frågan om vilka finansiella resurser som från statens sida skall ställas till förfogande för stimulans av teknikupphandling.

I moderata samlingspartiets partimotion 1981/82:2396 sägs att det är anmärkningsvärt att ett förslag om ett särskilt teknikupphandlingsorgan framläggs trots att datadelegationen f.n. bereder frågan om ett sådant organ. Vidare nämner motionärerna att styrelsen för teknisk utveckling (STU) förhandlar med Landstingsförbundet om inrättande av två teknikupphandlingsfonder, en för den landstingskommunala och en för den kommunala sektorn. De erinrar också om att beslut har fattats om inrättande av tre statliga aktiebolag för teknikupphandling på transport-, energi- och miljöområdena. Av angivna skäl ställer sig motionärerna avvisande till förslaget att riksdagen nu skall fatta beslut om inrättandet av ett organ vars närmare inriktning och organisation inte har preciserats. De ifrågasätter också lämpligheten av att formalisera åtgärder för teknikupphandling. Teknikupphandlingsprojekt borde stimuleras av statsmakterna främst genom att myndigheterna uppmanas att initiera sådana projekt inom ramen för den sedvanliga budgetprocessen. Härvid bör de centrala statsmakterna förutskicka en positiv anslagsbehandling, menar motionärerna.

De förordar mot denna bakgrund att riksdagen avslår regeringens förslag om ett särskilt organ för teknikupphandling inom dataområdet och om anslag för detta ändamål. I stället skulle anslaget Ånskaffning av ADB-utrustning höjas till det av regeringen tidigare föreslagna beloppet om 98 milj. kr. Regeringen skulle i förekommande fall inom ramen för detta anslag bestrida de kostnader som kan vara förenade med teknikupphandlingsprojekt under det kommande budgetåret.

Vänsterpartiet kommunisterna säger sig i sin partimotion 1981/82:2409 inte ha någon anledning att motsätta sig förslaget om teknikupphandling i propositionen, eftersom det ekonomiska stödet är avsett att gå till kommuner och landsting. De anser dock att förslaget är alltför begränsat. Teknikupphandlingen borde i än högre grad sättas in i ett industripolitiskt sammanhang.

I motion 1981/82: 2395 (fp) anförs att ett antal oönskade konsekvenser av regeringsförslaget kan befaras om inte särskilda åtgärder vidtas. Motionären framhåller att STU f. n. genomför ett större antal teknikupphandlingar. Det är därför utomordentligt viktigt att kompetensgränsen mellan STU och det tilltänkta nya organet noga övervägs. Vidare sägs att de intressantaste nya datatekniska tillämpningarna ofta är en kombination av datateknik och

andra teknikområden. Skall teknikupphandlingarna bli intressanta måste problemens hela räckvidd beaktas. Hur det påtänkta nya statliga organet skall kunna uppehålla alla dessa kontaktytor kräver noggrant övervägande.

Det har vidare blivit alltmer uppenbart, säger motionären, att leverantörer, kommunala beställare, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet m. fl. på senare tid har fått betydligt svårare att orientera sig om olika statliga aktiviteter när det gäller teknikupphandlingshjälp, finansiellt stöd m. m. Tillkomsten av ytterligare ett nytt organ för teknikupphandling inom dataområdet riskerar att förvärra situationen. Olika principer för stöd till leverantörer och beställare kan leda till konkurrens om de bästa teknikupphandlingsprojekten mellan olika organ. Det är av största vikt att det nya statliga organet inte tillåts träda in i en sådan konkurrens, anför motionären. Det bör i stället få sådana direktiv och regler att STU får fortsätta det arbete som påbörjats och inte blir hindrat i sin verksamhet.

Näringsutskottet

I propositionen föreslås i här aktuell del att ett särskilt organ, knutet till regeringskansliet, skall inrättas för att leda och samordna teknikupphandling på dataområdet. Datadelegationen skall få i uppdrag att utarbeta förslag om det särskilda organets organisation, sammansättning, arbetsuppgifter och verksamhetsformer. Ett nytt reservationsanslag, benämnt Teknikupphandling inom dataområdet, föreslås upptaget i statsbudgeten med 10 milj. kr. för budgetåret 1982/83. I samband därmed skall reservationsanslaget Anskaffning av ADB-utrustning, som disponeras av statskontoret, minskas med 5 milj. kr.

I fyra här aktuella motioner framförs synpunkter på regeringens förslag. Socialdemokraterna säger sig i sin partimotion 1981/82: 2408 inte vara övertygade om att ett nytt permanent organ för att stimulera den offentliga teknikupphandlingen bör byggas upp med avgränsning till dataområdet. De anser dock att ett dylikt organ temporärt kan spela en viktig roll. Motionen mynnar ut i ett förslag om en översyn av samhällets organisation på teknikupphandlingens område.

I moderata samlingspartiets partimotion 1981/82: 2396 sägs att teknikupphandlingsprojekt bör stimuleras av statsmakterna främst genom att myndigheterna uppmanas att initiera sådana projekt inom ramen för den sedvanliga budgetprocessen. Motionärerna vill att riksdagen skall avslå regeringens förslag om inrättande av ett särskilt organ för teknikupphandling på dataområdet och om anslag för ändamålet.

Vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig i motion 1981/82: 2409 inte regeringens förslag men hävdar att detta i högre grad borde sättas in i ett industripolitiskt sammanhang.

I motion 1981/82: 2395 (fp) begärs att åtgärder skall vidtas för att åstad-

komma en klar kompetensfördelning mellan det av regeringen föreslagna nya organet och redan befintliga organ inom teknikupphandlingsområdet.

Näringsutskottet vill inledningsvis framhålla att teknikupphandling enligt utskottets mening spelar en central roll som stimulansfaktor i det industriella utvecklingsarbetet. Detta synsätt ligger till grund för utskottets ställningstagande i de här aktuella frågorna.

Som framgår av den tidigare redogörelsen har regeringens här aktuella förslag mötts av såväl positiva som negativa reaktioner. En positiv grundinställning till teknikupphandling genomsyrar motionerna. Invändningarna gäller främst problem förknippade med ansvarsfördelningen mellan olika organ inom teknikupphandlingsområdet och med svårigheten att överblicka strukturen på det statliga stödet för teknikupphandling.

Ansvarsfördelningen mellan olika organ inom teknikupphandlingsområdet är, som framhålls i motionerna, en viktig fråga. En ny inrättning för teknikupphandling inom dataområdet skulle ytterligare accentuera denna problematik. De projekt som stöds av redan befintliga organ för teknikupphandling har ofta betydande inslag av datateknik. Likaså kan ett särskilt organ för teknikupphandling inom dataområdet komma att stödja projekt som endast delvis berör dataområdet. Det är enligt näringsutskottets mening av vikt att den här nämnda frågan noga övervägs.

Det synes också finnas visst fog för den oro som kommer till uttryck i motionerna för att den mångfald av åtgärder som har vidtagits eller planeras av samhället inom teknikupphandlingsområdet kan leda till vissa problem förutom det nyssnämnda. Näringsutskottet förutsätter att regeringen tar de initiativ som erfordras för att de samhällsstödda insatserna på teknikupphandlingsområdet sammantagna skall ge största möjliga positiva effekt. Ett sådant initiativ kan vara att föranstalta om en systematisk översyn av samhällets organisation på teknikupphandlingsområdet och att vidta de åtgärder som en sådan översyn visar vara motiverade.

Det har anförts olika meningar om det lämpliga i att nu bygga upp ett nytt permanent organ med den speciella uppgiften att stimulera den offentliga teknikupphandlingen på dataområdet. Näringsutskottet anser att ett organ av det slag som föreslås i propositionen kan spela en roll i första hand genom att inventera aktuella projekt inom det statliga, det kommunala och det landstingskommunala området. En särskild uppgift inom ramen för en sådan översyn som nämnts bör vara att utarbeta förslag till hur teknikupphandling mellan svenska industriföretag skall stimuleras. Som framhålls i propositionen (s. 34) bör ett beslut om att skapa ett statligt stöd till teknikupphandling ha viss långsiktighet. Utskottet vill dock understryka att den nya inrättningen därmed inte skall betraktas som permanent. Verksamheten bör efter viss tid utvärderas. Regeringen bör därefter återkomma med frågan till riksdagen, så att denna får ta ställning till om verksamheten ev. skall förlängas.

I propositionen sägs (s. 34) att regeringen skall ge datadelegationen i uppdrag att utarbeta förslag om det särskilda organets organisation, sam-

mansättning, arbetsuppgifter och verksamhetsformer. Näringsutskottet har inga erinringar mot att datadelegationen ges detta uppdrag. I vad mån uppdraget skall inrymma även överväganden i de frågor näringsutskottet nyss har nämnt eller dessa skall behandlas i annan ordning bör regeringen besluta om.

Näringsutskottet har inget att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning för teknikupphandling inom dataområdet.

Motion 1981/82: 2409 (vpk) föranleder i här aktuell del inte någon kommentar av näringsutskottet. Frågan om en utredning om den framtida svenska dataindustrin behandlar utskottet i sitt betänkande NU 1981/82: 41.

Stockholm den 20 april 1982

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambræus (c), Tage Adolfsson (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Christer Eirefelt (fp), Birgitta Johansson (s) och Ivar Franzén (c).

Avvikande mening

Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Tage Adolfsson (alla m) anser att den del av yttrandet som börjar med "Ansvarsfördelningen mellan" och slutar med "inom dataområdet" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet delar inte regeringens uppfattning att ett nytt organ bör inrättas för teknikupphandling inom dataområdet. Teknikupphandlingsprojekt bör enligt utskottets uppfattning stimuleras av statsmakterna främst genom att myndigheterna uppmanas att ta initiativ till sådana projekt inom ramen för budgetprocessen. Statsmakterna bör härvid förutskicka en positiv anslagsbehandling.

Näringsutskottet avstyrker således förslaget om inrättande av ett särskilt organ för teknikupphandling inom dataområdet. I stället bör anslaget Anskaffning av ADB-utrustning uppföras med det av regeringen tidigare föreslagna beloppet av 98 milj. kr. Regeringen bör i förekommande fall inom ramen för detta anslag bestrida de kostnader som kan vara förenade med teknikupphandlingsprojekt under det kommande budgetåret. Det sagda innebär att näringsutskottet tillstyrker motion 1981/82: 2396 (m) i här behandlad del. Det berörda yrkandet i motion 1981/82: 2395 (fp) saknar aktualitet vid ett sådant ställningstagande. Någon allmän översyn av samhällets organisation på teknikupphandlingsområdet, såsom påyrkas i motion 1981/82: 2408 (s), finner utskottet inte skäl att förordas.